

Dirigent: Luciano Berio
Solisten: Cathy Berberian, zang
Anthony di Bonaventura, piano
Raymond Delnoye, fluit

- Luciano Berio 1925 Calmo (1973)
voor stem en instrumenten
'a Bruno, in memoriam'
(eerste uitvoering in Nederland)
- Bruno Maderna 1920 - 1973 Serenata (1954)
voor 13 instrumenten
- Luciano Berio Serenata I (1957)
voor fluit en 14 instrumenten
- Luciano Berio Points on the curve to find . . . (1974)
voor piano en 23 instrumenten
(eerste uitvoering)
-

PAUZE

- Luciano Berio Eindrücke (1973-74)
voor orkest
(eerste uitvoering in Nederland)
- Luciano Berio Folk Songs (1964)
voor zang en orkest (1973)
1. Black is the colour (U.S.A.)
 2. I wonder as I wander (U.S.A.)
 3. Loosin yelav (Armenia)
 4. Rossignolet du bois (France)
 5. A la femminisca (Sicily)
 6. La donna ideale (Italy)
 7. Ballo (Italy)
 8. Motettu de tristura (Sardinia)
 9. Malurous qu'o uno fenno (Auvergne)
 10. Lo fiolaire (Auvergne)
 11. Azerbaijan love song (Azerbaijan)
- (eerste uitvoering in Nederland van de
orkestversie)

Dit concert wordt rechtstreeks uitgezonden door de N.O.S.

Dirigent: Luciano Berio

Programmawijziging 28 juni 1974, Rotterdam

Wegens indispositie van de pianist Anthony di Bonaventura kan de eerste uitvoering van Berio's 'Points on the curve to find ...' vanavond helaas geen doorgang vinden.

Wij zijn Cathy Berberian bijzonder erkentelijk voor haar bereidheid om met Strawinsky's 'Pribaoetki' voor zang en 8 instrumenten de ontstane leemte in het programma enigszins op te vullen.

De volgorde van de uit te voeren werken luidt nu als volgt:

Berio	-	Calmo
Maderna	-	Serenata
Berio	-	Serenata
Berio	-	Eindrücke

Pauze

Strawinsky	-	Pribaoetki
Berio	-	Folk Songs

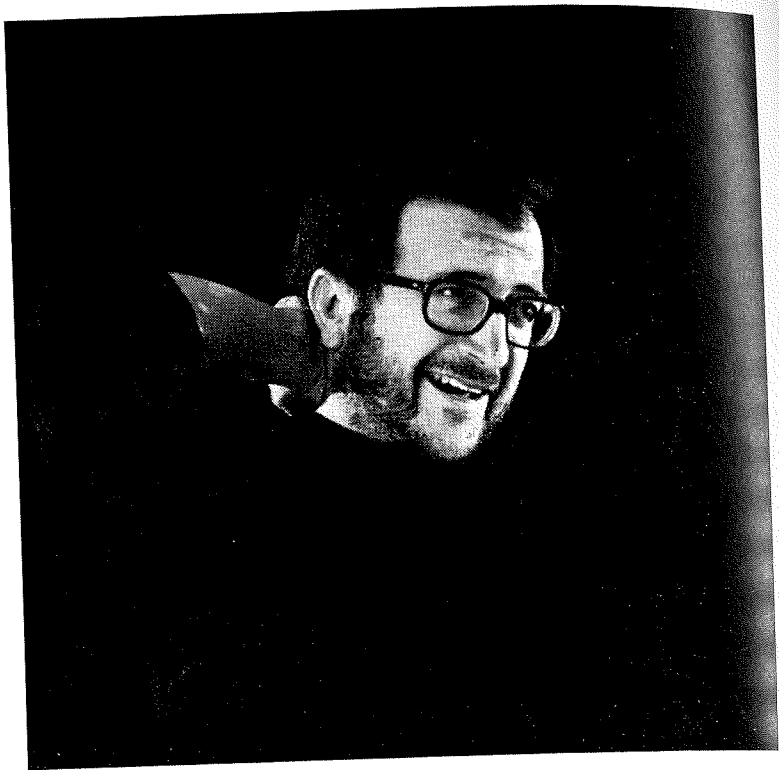
Strawinsky schreef zijn 'Pribaoetki' ('Leuke Liedjes') in 1914 in Zwitserland. De teksten - Russische volkspoëzie - vond de componist, naar de overlevering wil, indertijd in zijn vaders boekenkast.

De vier liedjes verhalen achtereenvolgens op vrij absurdistische wijze van de dronken oom, het meisje Natasja in de keuken, de kolonel zonder succes op jacht en de bizarre ontmoeting tussen een oude man en een haas die tevergeefs om een kopje soep vraagt:

- I Kornilo
- II Natasjka
- III Polkownik
- IV Staretsj i Zaiatsj

*(eerste uitvoering in Nederland van de
orkestversie)*

Dit concert wordt rechtstreeks uitgezonden door de N.O.S.

Ofschoon hecht geworteld in de Italiaanse muziektraditie is Lucian Berio cosmopoliet in zijn interesses, activiteiten en composities. Hij vormt de derde componistengeneratie in zijn familie: zijn vader en zijn grootvader waren beide kerkorganist en componist.

Geboren te Oneglia op 24 oktober 1925 begon de jonge Berio zijn muziekstudies bij zijn vader en voltooide evenals deze zijn opleiding aan het conservatorium van Milaan. Gedurende zijn conservatoriumtijd was hij werkzaam als repetitor en begeleider bij de klassen van twee beroemde operasterren: Aureliano Pertile en Carmen Melis. Nog voordat hij in 1950 zijn eindexamen behaalde had Berio al een ruime praktijkervaring als pianist-repetitor en dirigent (soms ook paukenist) bij een klein rondreizend operagezelschap dat in Noorditaliaanse provinciesteden optrad. Een jaar

na zijn eindexamen conservatorium kreeg hij een beurs van de Koussevitzky Foundation, die hem in staat stelde naar het Berkshire Music Center in Tanglewood te gaan om les te nemen bij zijn landgenoot Luigi Dallapiccola. Na zijn terugkeer in Italië kwam Berio bij de Italiaanse radio in Milaan, waar hij in 1955 een 'Studio di Fonologia' opzette voor het bestuderen van en experimenteren met elektronische muziek. Het volgende jaar startte hij een concertserie van eigentijdse muziek, die hij 'Incontri Musicali' (Muzikale Ontmoetingen) noemde en begon hij met de publicatie van een gelijknamig tijdschrift voor avantgarde muziek.

Zijn composities omvatten kamermuziek voor zeer uiteenlopende bezettingen, orkestwerken, vocale soli en koorwerken, muzikaal-theaterprojecten en elektronische muziek. Het oeuvre van Luciano Berio vormde het centrale thema

van het 25ste Holland Festival (1972). In totaal kwamen gedurende deze periode van drie weken 25 van zijn composities tot uitvoering. De drie weken van 18 juni tot en met 9 juli van dit jaar geven overigens ook een koortsachtige Berio-activiteit te zien. Niet minder dan vier van zijn werken gaan dezer dagen in wereldpremière: Eindrücke (18 juni, Zürich), Points on the curve to find . . . (28 juni, Rotterdam), A-Ronne (2 juli, Hilversum) en Per la dolce memoria di quel giorno (9 juli, Florence).
Het Rotterdams Philharmonisch

Orkest gaf in 1970 uitvoeringen van zijn Epifanie (onder leiding van Diégo Masson en met medewerking van Cathy Berberian) en van de eerste vier delen van Sinfonia (onder leiding van Edo de Waart). Berio zelf leidde het orkest voor het eerst op 22 juni 1972 in een geheel aan zijn werken gewijd programma: Chemins IIc, Bewegung II, Ora en Sinfonia (5 delen). Ook elders treedt hij de laatste jaren veelvuldig op als dirigent van in hoofdzaak eigen composities.

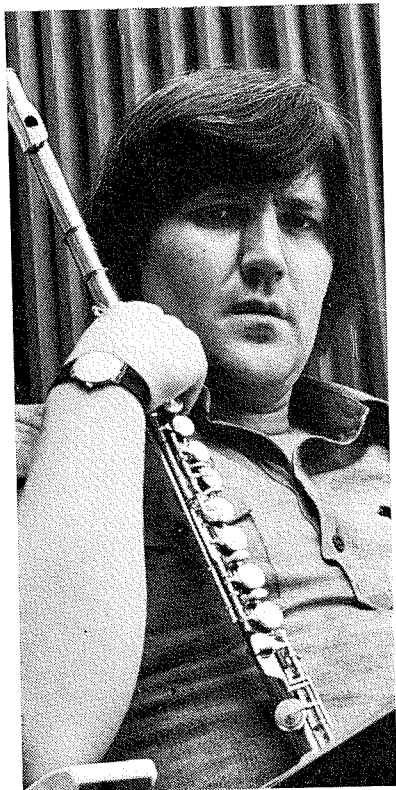
Een goede ak(h)oestiek. . . .

zoals de Doelenzaal bezit, heeft ook zijn nadelen. Je hoort hier alles.

Wist u bijvoorbeeld dat hoesten in deze zaal in geluidsvolume niet voor een mezzoforte spelende hoorn onderdoet?

Met een zakdoek voor uw mond hoest u nog maar pianissimo.

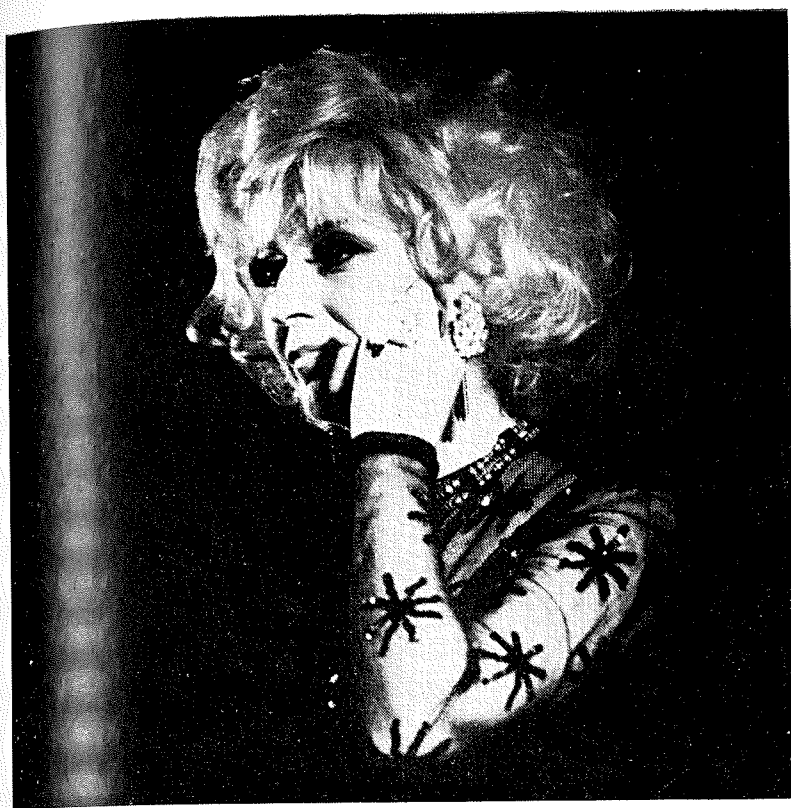
Uw medeluisteraars en de musici zullen u dankbaar zijn.

Raymond Delnoye, geboren in 1940 te Heerlen, werd opgeleid door zijn vader en door Wilhelm Hermann aan het conservatorium te Aken. Hij debuteerde als solist op 13-jarige leeftijd bij verschillende Duitse symfonie-orkesten. Vanaf 1957 is hij als eerste fluitist aan het Rotterdamse Philharmonisch Orkest verbonden, waarmee hij inmiddels al vele malen solistisch is opgetreden, o.m. tijdens een toernee van het orkest door Engeland in 1971. Raymond Delnoye maakt deel uit van het Rotterdams Philharmonisch Blaaskwintet en 'Concerto Rotterdam', vormt met Teresia Rieu een fluit/harp-duo en is hoofdleraar fluit aan het Rotterdams Conservatorium.

Anthony di Bonaventura begon piano te spelen toen hij drie jaar oud was en gaf zijn eerste concert een jaar later in Pittsburg. Op 13-jarige leeftijd debuteerde hij met het New York Philharmonic Orchestra; enige jaren later voltooide hij zijn studie aan het Curtis Institute of Music in Philadelphia met talrijke onderscheidingen. Een concert in Washington resulteerde in een uitnodiging voor een Europese toernee. Hij concerteerde toen o.m. met de Wiener Symphoniker onder leiding van Carl Schuricht en het Philharmonia Orchestra onder leiding van Otto Klemperer. Sindsdien speelt hij met alle grote orkesten in de Verenigde Staten, in Australië en Nieuw-Zeeland en is hij regelmatig te horen op diverse Europese en Amerikaanse festivals. Naast zijn concertpraktijk is Anthony di Bonaventura professor voor piano aan de School of Fine Arts van de universiteit van Boston.

Cathy Berberian, een unieke vrouw in de wereld van de nieuwe muziek. Geboren in Attleboro in de Amerikaanse staat Massachusetts als dochter van Armeense ouders deed zij haar eerste kunstzinnige ervaring op als actrice en volksdanseres. Later voltooide zij in Milaan haar muziekstudies bij Giorgina del Vigo.

Hoewel haar repertoire reikt van Monteverdi tot de Beatles, via Bach, Rossini, Offenbach, Debussy, Webern, Weill en wat niet al, is het vooral haar veelzijdige bijdrage aan de muziek van vandaag waarmee zij haar reputatie heeft gevestigd.

Tientallen werken van compo-

nisten als Strawinsky, Milhaud, Cage, Pousseur en Bussotti danken aan Cathy Berberian hun ontstaan, sinds haar vocale (on)mogelijkheden door Luciano Berio waren ontdekt en gestimuleerd in composities als *Omaggio a Joyce*, *Circles*, *Visage* en *Epifanie*. Door haar recitals, waarbij zij een veelheid van stijlen brengt, in 20 talen en met gebruikmaking van geraffineerde belichting en enscenering, heeft Cathy Berberian vele zinloze barrières doorbroken en nieuwe perspectieven geopend. Sinds haar eerste pop-art compositie *Stripsody* (1966) doet zij zich incidenteel ook kennen als een componiste met rijke fantasie.

Toelichting

Calmo is een kort lied, ter nagedachtenis aan mijn vriend Bruno Maderna. De tekst ervan is een Homerus-citaat: 'zoals een zanger die zijn lier weet te hanteren en kalm de snaren spant'. *

Bruno componeerde *Serenata* (voor 13 instrumenten) in 1954 - in die kritieke jaren van de 'roaring fifties' die zo'n diepgaande invloed op het muzikale denken hebben gehad. De componisten waren druk bezig met het ontdekken van nieuwe structurele relaties. Het 'gezicht' van de muziek was altijd streng en vaak knorrig. Met Bruno's *Serenata* verscheen er voor het eerst een lach op dat gezicht: een zeer verleidelijke en tedere glimlach. Voor de eerste maal zag het er naar uit dat 'nieuwe muziek' ook eenvoudige, oude vertrouwde gevoelens kan uitdrukken. Soms in Bruno's *Serenata* lijkt het - mij althans - dat de weldadige grijns van Antonio Vivaldi verscholen zit in het subtiele bouwwerk van instrumentale echo's.

Mijn 'Serenata' voor fluit en 14 instrumenten is geschreven in 1957 voor de Italiaanse fluitist Severino Gazzelloni en opgedragen aan Pierre Boulez die er datzelfde jaar in Parijs de eerste uitvoering van gaf. 'Serenata I' is, op een bepaalde manier, een voorloper van 'Tempi Concertati' (1959), Chemins I, II en III (1964 - 1969), 'Concerto' (1972) en 'Points on the curve to find . . .' (1974) - dat wil dus zeggen, werken waarin ik mij bezighoud met het eeuwige probleem van het integreren van solisten in betrekkelijk uitgebreide instrumentale groepen. In 'Serenata I' vormen de 14 instrumenten niet zozeer een contrast of een begeleiding van de fluit maar eerder een uitbreiding in een continue uitwisseling van elementen en commentaren.

De titel *Points on the curve to find . . .* (geschreven voor Anthony di Bonaventura en opgedragen aan een geweldige vrouw: Dorothy di Bonaventura) duidt in hoofdzaak op de wijze waarop het werk geschreven werd. Ik heb eerst de pianopartij gecomponeerd en daarna de instrumentale lagen en uitbreidingen - eerst een complexe curve en daarna pas een bepaling en interpretatie van de punten die er op liggen.

Eindrücke, geschreven in 1973 - 1974 voor de Tonhalle Gesellschaft in Zürich, heeft geen bepaald tijdsperspectief. Verwant aan *Bewegung* (1971) en *Still* (1972) omhult *Eindrücke*, als in een droom, vage herinneringen aan een 'mars' en een 'melodie'. Het is een hardnekkig volgehouden kruisen van twee verbrokkelde betogen, indifferent ten opzichte van elkaar, vrijwel onbewegelijk, zich uiterst langzaam transformerend. . . .

De eerste versie van *Folk Songs*, voor zangstem en 7 instrumenten, stamt uit 1964. In 1973 maakte ik een orkestrale versie van diezelfde bloemlezing van liederen uit verschillende landen. De partituur - zowel van de kamermuziek- als de orkestversie - is eerder een commentaar op het karakter van elk lied dan een raamwerk. De *Folk Songs* werden geschreven voor Cathy Berberian als een eerbetoon aan haar diepgaand begrip, vocale veelzijdigheid en kunstenaarschap.

Luciano Berio

* *Odyssee*, boek XXI, vers 406/7. Berio gebruikt een Italiaanse vertaling: 'come un cantore che sa usare la cetra e tende *calmo* le corde' (W.V.)

Programme notes

Calmo is a short song, in memory of my friend Bruno Maderna. Its text is a quotation from Homer: 'come un cantore che sa usare la cetra e tende calmo le corde'.

Bruno composed *Serenata* (for 13 instruments) in 1954 - during those crucial years of the 'roaring fifties' that had such a deep influence in musical thinking. Composers were deeply involved in the discovery of new structural references. The 'face' of music was always severe and often grouchy. With Bruno's *Serenata* a smile appeared on that face for the first time: a very seductive and tender smile. For the first time it looked as if 'new music' could also express old, simple and familiar sentiments. Sometimes in Bruno's *Serenata* it even seems - to me - that the benevolent grin of Antonio Vivaldi is lurking in the delicate frame of instrumental echoing.

My *Serenata I* for flute and 14 instruments was written in 1957 for the Italian flautist Severino Gazzelloni and dedicated to Pierre Boulez who conducted its first performance in Paris in that same year. *Serenata I* is, in a way, a forerunner to *Tempi Concertati* (1959), *Chemins I, II and III* (1964-69), *Concerto* (1972) and *Points on the curve to find . . .* (1974) - that is, works in which I am concerned with the ever present problem of integrating soloists into relatively large instrumental groups. In *Serenata I* the 14 instruments, rather than opposing or accompanying the flute, extend it through continuous exchange of elements and comments. . . .

The title *Points on the curve to find . . .* (written in 1974 for Anthony di Bonaventura and dedicated to a wonderful lady: Dorothy di Bonaventura) expresses mainly the manner in which this work was written. I composed first the piano part and then the instrumental layers and extensions - first a complex curve and then a definition and interpretation of its points.

Eindrücke, written in 1973-74 for the Zürich Tonhalle Gesellschaft, has no definite time perspective. Related to *Bewegung* (1971) and *Still* (1972), *Eindrücke* unfolds, as in a dream, the distant memory of a 'march' and of a 'melody'. It is an ostinato of two fragmented discourses indifferent to each other, almost immobile, transforming themselves very slowly. . . .

The first version of *Folk Songs*, for voice and 7 players, was written in 1964. In 1973 I made an orchestral version of that same anthology of songs from various countries. This score - both in the chamber and the orchestra version - is not so much a frame but rather a commentary to the inner nature of each song. *Folk Songs* were written for Cathy Berberian and they are a tribute to her intelligence, vocal flexibility and artistry.

Luciano Berio

ROTTERDAM PHILHARMONIC ORCHESTRA

The Rotterdam Philharmonic Orchestra was founded in 1918 and under Eduard Flipse, the orchestra's first widely known conductor, the Rotterdam Philharmonic gained a reputation for its interpretations of contemporary masters such as Bartók, Honegger, Milhaud, Roussel, and Stravinsky. Flipse was also famous for his Mahler interpretations and in 1958 the International Gustav Mahler Society presented the orchestra and conductor with its gold medal.

On May 14, 1940, the heart of the city was obliterated by a German bombing raid, and the concert hall, rehearsal hall, the music library, and many of the instruments were destroyed. After that concerts had to take place in a church (the 'Koninginnekerk'), in the Rivière Hall of the Rotterdam Zoo, and in the Municipal Theatre.

Since May 18, 1966, the orchestra has enjoyed the use of 'de Doelen', one of the most beautiful large modern concert halls in Europe. It seats about 2200 people and has an excellent acoustic.

The orchestra has toured the United States, Belgium, England, France, Germany, Italy, Scandinavia, and Scotland.

Famous Dutch and foreign conductors have performed with the Rotterdam Philharmonic, including: Eduard van Beinum, Roberto Benzi, Dean Dixon, Bernard Haitink, Paul van Kempen, István Kertész, Kyrill Kondrashin, Erich Leinsdorf, Ferdinand Leitner, Lorin Maazel, Bruno Maderna, Jean Martinon, Charles Munch, Willem van Otterloo, Mario Rossi, Witold Rowicki, Gennady Rozhdestvensky, and Wolfgang Sawallisch.

When Eduard Flipse retired from Rotterdam's musical life at the age of 68 he was succeeded by the German conductor Franz-Paul Decker. In 1967 the young Dutchman Edo de Waart was appointed co-conductor. One year later Decker left for Montreal, Canada, and was succeeded as principal conductor of the Rotterdam Philharmonic by French-born conductor Jean Fournet. Since September 1, 1973 Edo de Waart has been the orchestra's principal conductor and musical director. The leaders of the orchestra are Gabor Radnai and Gerard Hettema.

The international character of Rotterdam which has the world's biggest port is also reflected in the various nationalities of its musicians. About one third of them are non-Dutch (i.e. American, Belgian, Bulgarian, Czech, English, French, German, Hungarian, and Japanese).

The Rotterdam Philharmonic Orchestra records for the Philips label.

Rotterdams Philharmonisch Orkest

1e viool

Gábor Radnai }
Gerard Hettema }
Erzsébet Hajdu-Horvay }
Kazukuni Murakami }
Vratislav Dufek }
Kaoru Murakami-Kakudo }
Mieke Biesta }
Dini Kelder-Brassers }
Fré Lantinga }
Jörn Schroeder }
Janice Walker }
Rob Hagedoorn }
Tomoko Ogawa }
Mariko Tsukahara }
Keitaro Takayama }
Hiroaki Oseki }
Michael Rizov }
Johannes Muyen }

2e viool

Roelof van Driesten }
Vaclav Novák }
Yasuo Ichinose }
Leo de Vries }
Hannie Voers }
Aya Jongert }
Jiri Prenosil }
Jo de Vos Burchart }
Hans Oudshoorn }
Anna Fritschová }
Agnes Tökö }
Carolyn Davies }
Fumi Arai }
Sofia Szabo-Kiss }
Jennifer Cox-Morton }
Philip Philipse }

Altviool

Thomas Lorand }
Gerrit Oldeman }
Vladimir Krejza }
Josef Schebal }
Ans van der Horst-
van Eldik Thieme }
Max Roosenstein }
Jeanne Rizov-van Enys }
Toshihiko Mitsunaga }
Aad van der Weele }
Wilbert Scheifes }
David Cox }
Alison Ewer }
István Szábo }
Elisabeth Kissling }

Violoncello

Michel Roche }
Harro Ruijsenaars }
Johan van Loo }
Jan Hollinger }
Tadashi Tanaka }
Dora Dimitriev-Mintcheva }
Karel Möhringer }
Rob Hageman }
Toshifumi Waki }
Andrés Hegyi }
Hans Borstlap }

Contrabas

Gerrit van Dijk }
Henny van de Water }
Paul Bronkhorst }
Hardmoed Grefe }
Ton Doomernik }
Osamu Yamamoto }
Bert Drewes }
Michio Setogawa }
Bert van Dinteren }

Fluit

Raymond Delnoye }
Rud Maas }
Jo Hagen }

Fluit/Piccolo

Wim Steinmann

Hobo

Heinz Friesen }
Jan Spronk }
Henk Heunen }

Hobo/Engelse hoorn

Kees van den Berg

Klarinet

Herman Wester }
George Pieterse }
Henk de Graaf }

Klarinet/Basklarinet

Henk Leather

Fagot

Adam Schlebaum }
Wim Stok }
Peter Meijers }

Fagot/Contrafagot

Ferdinand Duran

Hoorn

Pieter Gouderjaan }
Eddy van Leeuwen }
Jan Peeters }
Nico van Vliet }
Ferry Koch }
Willem Stedelaar }
Bob Stoel }

Trompet

John Floore }
Peter Masseurs }
Thom van der Kruk }
Frans Vreugdenhil }

Trombone

Gerard Velthuysen }
Bas Dekker }
Frans van Luin }
Peter Veenhuizen }
Wouter Hoekstra }

Tuba

Gerard Middendorp

Pauken

Loet Talboom

Slagwerk

Jan Schulenberg }
Gerard Vermeulen }
Freek Hendrikse }
Huub Righarts }

Harp

Teresia Rieu }
Inez Kraker }